

תמצית העמוד

סיכומי גמרא רש"י קצרים וברורים ללומדי העמוד היומי

גליון 36 | יומא ס"ה: עד פ. | תשרי ה'תשפ"ז

ולרש"י ב"ד של כהנים הרגילו לעשות שהכהנים יוליכו אותו בקביעות ולא ישראל. אמר רבי יוסי מעשה והוליכו ערסלא וישראל היה.

דיני שילוח השעיר לעזאזל-

ס"ו: צריך לזמן את משלח השעיר מאתמול דכתיב "עתי", ואם חלה המשלח, לחכמים ישלחנו ביד אחר, ור"א השתמט מלענות מה יעשו בכהאי גוונא, או כשחלה השעיר, או בדחפו ולא מת, ולרבנן אם חלה מרכיבו על כתפו, ואם דחפו ולא מת ירד אחריו וימיתנו.

שולחים את השעיר לעזאזל אפילו בשבת, דכתיב "עתי", ואין הנ"מ לענין תחומין, דהא תחומין דרבנן, אלא נ"מ שאם היה השעיר חולה יכול להרכיבו על כתפו בשבת, וזה נחשב הוצאה אף לרבי נתן דאמר חי נושא את עצמו, דבחולה לא אמר הכי. רפרם הוכיח מכאן שאין עירוב והוצאה ביוה"כ, דאם יוה"כ אסור בהוצאה אפילו בחול, והתורה אמרה לשלחו, בהכרח שזה דוחה יוה"כ. עירוב כדי נסבא, אלא דהא בהא תליא, דתקנת עירובי חצרות היא גזירה שמא יוציא מרה"י לרה"ר.

נטמא המשלח יכול להכנס לעזרה ששם הכה"ג מוסרו לו, דכתיב "עתי".

שאלו את ר"א על אדם פלוני האם יזכה לעוה"ב וי"מ שהשאלה היתה על שלמה בן דוד, ואם הרועה יכול להציל כבשה מפי ארי, וענה להם שמא שאלו אם יש להציל את הרועה מן הארי, ואם ממוזר יורש ואמר להם האם מייבם, ואם מותר לסוד בזמן הזה בית ואמר להם מהעם קבר, ולמה היה חילוק בעונשי עובדי העגל שיש שמותו בסייף דכתיב "שימו איש חרבו" ויש שמותו במגיפה דכתיב "ויגוף ד' את העם" ויש שמותו בהדרוקן דכתיב "ויזר על פני המים" והיינו שבדקם כסוטות, אחרי שמעשיהם שוים, ור"א נמנע מלהשיב אע"פ שהיה יודע, מפני שמעולם לא אמר דבר שלא שמע מפי רבו.

חילוק בעונש עובדי העגל- י"א שמי שזיבח וקיסר בסייף שהם עבודות שחיביים עליהם לע"ז סקילה, וכיון שלא נתפרשו להם ד' מיתות ב"ד נידונו בסייף כבני נח שכל מיתתם בסייף, גיפף ונישק שאין בזה מיתת ב"ד במיתתה במגיפה ביד שמים, שמח בלבבו בהדרוקן. וי"א שמי שעבד בעדים והתראה בסייף, עדים בלא התראה במיתתה, בלא עדים והתראה בהדרוקן. ושבט לוי כולו לא עבד עבודת כוכבים דכתיב "ויאמר מי לד' אלי ויאספו אליו כל בני לוי", והא דכתיב "האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו" שנעשו אכזרים עליהם נקום נקמתו של מקום, היינו אבי אמו מ"שאל, "ואת אחיו לא הכיר" היינו אחיו מאמו מ"שאל, "ואת בניו לא ידע" היינו בן בתו מ"שאל.

כבש עשו למולך השעיר מפני האלכסנדרים שהיו מתלשים בשערו ואומרים לו טול וצא טול וצא, שזרזו אותו לכפר העוונות המרובים.

שעיר, דאין לומר שימות משום גזירה, ועוד שהרי חטאת שעברה שנתה רועה ואינה מתה.

ס"ז: למסקנה טעמא דר"י משום שחוששים לתקלה שיבוא להקריבה, (כדמצינו חשש תקלה שבזמן הזה אין מקדישים שום דבר, דסתם הקדש לבדק הבית, ואין מעריכים, ואין מחרימים (דסבר סתם חרמים לבדק הבית), ואם הקדיש או העריך או החרים, בהמה נועל דלת בפניה והיא מתה, פירות כסות וכלים ירקבו, וכלי מתכות יוליכם לים המלח), ובשאר בהמות שדינם לרעה אין חוששים שיקריבו, דשאני הכא דבת הקרבה היא לשנה הבאה, אבל אין חוששים לתקלה דגזיה ועבודה, דא"כ כל הבהמות שרועות נחשוש בהם לתקלה.

והא תניא פסח שלא קרב בפסח ראשון יקרב בפסח שני ע"י שימכר לטמא או למי שהיה בדרך רחוקה, או לשנה הבאה, ותניא אידך לא יקרב לשנה הבאה, המחלוקת היא אם חוששים לתקלה, ואין לומר שנחלקו במחלוקת רבי ורבנן הנ"ל, דהא תניא וכן המעות שגם במעות שהופרשו לפסח יש מחלוקת אם אפשר להשתמש בהם לשנה הבאה.

יודיו ושליחת השעיר לעזאזל

לאחר שנתבאר דיני שני השעירים, חוזר התנא לבאר סדר עבודת הכהן גדול ביום הכיפורים, לאחר שגמר מתן דמים של פר ושעיר, כפי שנתבאר לעיל עד דף נ"ט.

כתיב (ויקרא ט"ז) "וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי, והתודה עליו את כל עוונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאותם, ונתן אותם על ראש השעיר, ושלח ביד איש עתי המדברה, ונשא השעיר עליו את כל עוונותם אל ארץ גזירה ושלח את השעיר במדבר". הגמרא מבארת סדר ודיני הדברים כפי הנלמד מן הפסוקים.

יודיו שעיר- בא לו אצל שעיר המשתלח, וסומך ב' ידיו עליו ומתוודה, וכך היה אומר אנא ד' חטאו עוו פשעו לפניך עמך בית ישראל, אנא ד' כפר נא לחטאים ולעוונות ולפשעים שחטאו ושעוו ושפשעו לפניך עמך בית ישראל, ככתוב בתורת משה עבדך לאמר "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם לפני ד' תטהרו". והכהנים והעם העומדים בעזרה כשהיו שומעים את שם המפורש שהוא יוצא מפי כהן גדול היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

לרבי יהודה גם לכהנים יש כפרה בשעיר המשתלח, לר' ירמיה מתני' דלא כר"י מדלא קאמר עם קדושיך, ולאביי קאי אף לר"י דהכהנים בכלל עמך ישראל.

מי היה מולך את השעיר לעזאזל- מסרו למי שהיה מוליכו, הכל כשרים להוליכו דכתיב "איש" להכשיר את הזר (וקמ"ל דלא נימא דכיון דכתיב ביה כפרה צריך דווקא כהן), אלא שעשו הכהנים גדולים קבע ולא היו מניחים את ישראל להוליכו,

פר ושעיר של יום הכיפורים שאבדו

שקלים שנגנבו או אבדו- בני העיר ישלחו שקליהם לירושלים ע"י שליח ונגנבו או שנאבדו, אם נתרמה התרומה לפני שנודע שאבדו נשבעים השלוחים שבועת השומרים לגזברים כיון שההפסד הוא להקדש, דכיון שתורמים על האבוד שלא נודע, אין הבעלים חייבים להביא שקלים אחרים, (והא דתניא תורמין על האבוד ועל הגבוי, לרש"י (ב"מ נ"ח) הכונה אבוד שבא ליד שליח ואבד ולא נודע לבעלים קודם התרומה, ועל הגבוי ביד שליח ולא אבד), ואם לא נתרמה התרומה נשבעים לבני העיר, ובני העיר מביאים שקלים חדשים, ואם נמצאו השקלים הראשונים שאבדו או שהחזירו הגנבים, לחכמים אלו ואלו שקלים ואין עולים להם לשנה הבאה, ולרבי יהודה עולים להם לשנה הבאה. ורבא מבאר שרבי יהודה סובר שחובות של שנה זו קרבות לשנה הבאה.

פר ושעיר של יוה"כ וכן שעירי ע"ז (-ציבור שחטאו בע"ז בהוראת ב"ד ומביאים פר לעולה ושעיר לחטאת), **שאבדו, והפריש אחרים תחתיהם** ונמצאו הראשונים לרבי יהודה הראשונים ימותו, (ולר"א ור"ש ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהם לנדבה, שאין חטאת ציבור מתה).

הגמרא שואלת למה לא ישמור לשנה הבאה.

ס"ח: ואין לומר שהטעם הוא משום שקרבנות ציבור מר"ח ניסן ואילך צריך להביאם מתרומה חדשה, דכתיב "זאת עולת חודש בחדשו לחדשי" כתיב כאן חידושי יתירי לומר שבאחד החודשים צריך להביא קרבנות מתרומה חדשה. דפר אינו בא מתרומת הלשכה, ואין לומר שזה גזירה פר אטו שעיר, דאין לומר שימות משום גזירה אלא מספיק שירעה, ועוד שהרי דין תרומה חדשה אינו אלא לכתחילה.

ואין לומר שהטעם הוא משום שאין הגורל קובע משנה לחברתה, ולא יחזור ויגריל כדי שלא יאמרו גורל קובע משנה לחברתה, דא"כ למה הפר ימות, ואין לומר גזירה אטו שעיר, דאין לומר שימות משום גזירה.

ואין לומר שהטעם בפר הוא גזירה אטו חטאת שמתו בעליה, ובשעיר גזרו אטו פר, דאין לומר שימות משום גזירה.

ואין לומר שהטעם הוא גזירה משום חטאת שעברה שנתה ועד יוה"כ הבא תעבור שנה על השעיר משנולד, וכל שעירי חטאת פסולים לאחר שנה, (וזה תלוי במחלוקת לגבי דין שנה תמימה שנאמר בבתי ערי חומה שאז נחלט הבית ללוקח, שלרבנן שהכונה ל"ב חודש מיום ליום ואם נתעברה יכול המוכר לגאול י"ג חודש, א"כ הכא ודאי עברה שנתה, ולרבי שהכונה לשס"ה יום כמנין ימות החמה אפילו אם עיברו את השנה, שזה י"א יום יותר מ"ב חודש, וגזרו אף באופן שלא עברו שס"ה יום כמנין ימות החמה כגון אם הקדישו ביום השמיני ללידתו), ובפר גזרו אטו

מיקירי ירושלים היו **מלווים אותו** עד סוכה ראשונה.

ס"ז. הסוכות והמרחק מירושלים ועד צוק-
לר"מ היו י' סוכות בדרך ובני אדם הולכים לגור שם לפני יוה"כ וי"ב מילין ועד הסוכה הראשונה וכן בין סוכה לסוכה היה מיל שזה תחום שבת, ובסוכה האחרונה שהיה בינה לבין הצוק ב' מילין לא היה מלוה עד הצוק, אלא עומד מרחוק -במרחק מיל ורואה את מעשיו. ולרבי יהודה היו ט' סוכות וי' מיל, ולרבי יוסי היו ה' סוכות וי' מיל, והמלוים היו מלוים מסוכה לסוכה ע"י עירוב, ולדבריהם האחרון היה מגיע עימו לצוק, ור"א בנו טען שאם ע"י עירוב מספיק ב' סוכות בי' מיל, דבני ירושלים יערבו וילוו אותו ב' מילין, והסוכה הראשונה תהיה במרחק עוד ב' מילין, וחלק מבני אותה סוכה יערבו לצד ירושלים וילכו ב' מילין, וחלק מבני אותה סוכה יערבו לצד השני, וכן בסוכה השניה. נמצאת סוכה הראשונה בסוף ד' מילין, וכן מהסוכה ראשונה לשני'.

על כל סוכה וסוכה **אומרים לו הרי מזון והרי מים** ומעולם לא הוצרך לכך, אלא כדי שיהיה פת בסלו.

היה חולק לשון של זהורית ולא היה קושר כולו בסלע שמא ילבין קודם שישלחנו ולא ידחוף את השעיר מחמת שמחת ליבון החטאים, והשתא שהוא עסוק בו באחרונה לא ימנע מלדוחפו, והלשון לא תלבין עד שתיגמר מלאכת כולה, ולא היה קושרו כולו בין קרניו כדי שיוכל לראות אם הוא מלבין.

בראשונה היו קושרים הלשון על פתח האולם מבחוץ, הלבין היו שמחים לא הלבין היו עצבים ומתביישים, התקינו לקשור על פתח האולם מבפנים ועדיין היו מציצים ורואים וכו', התקינו לקשור בסלע ובין קרניו.

דחפו לאחוריו והוא מתגלגל ויורד, ולא היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה אברים אברים. ונחלקו רב ושמואל אם האברים מותרים בהנאה דכתיב "במדבר" -שיהיה הפקר כמדבר, או שהם אסורים דכתיב "גזירה" -לשון חומר ואיסור, ואמר רבא שמסתבר כמ"ד שהאברים מותרים, דלא אמרה תורה שלח לתקלה למי שלא ידע שזה מהשעיר.

ס"ז: אף בנוב וגבעון ושילה ובית עולמים היה דין שעיר לעזאזל, דילפינן מג' פעמים לשון מדבר בפסוק.

אל ארץ "גזירה"- חתוכה צוק גזור וחתוך, ולא משופע כ"כ, דבר אחר דבר שהשעיר מתגזר ויורד, ד"א גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר. (ואיתא בברייתא דהא דכתיב "את משפטי תעשו" היינו דברים שאילו לא נכתבו דין הוא שיכתבו, כמו ע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים וגזל וברכת השם, ו"את חוקותי תשמרו" היינו דברים שהשטן משיב עליהם, כמו חזיר שעטנז חליצה טהרת מצורע ושעיר המשתלח, שמא תאמר מעשי תהו הם, תלמוד לומר "אני ד" ' אני חקקתים ואין לך רשות להרהר אחריהם).

עזאזל- עז וקשה, וי"א שמכפר על מעשה עוזא ועזאל על העריות, במדבר- ולא בישוב, גזירה- בצוק.

בא וישב לו תחת סוכה אחרונה עד שתחשך, ואע"פ שזה ב' מילין, והיוצא ברשות אין לו אלא אלפים אמה ממקום שיצא לשם ברשות, לזה התירו מפני שהוא מעונה וחלוש, ועוד שהוא מתיירא לעמוד במדבר יחידי משתחשך.

מאימתי מטמא בגדים דכתיב "והמשלח את השעיר יכבס בגדיו" משיצא חוץ לחומת ירושלים, ולא

מיציאתו מהעזרה דכתיב "המשלח", ולא משיגיע לצוק דכתיב "והמשלח". ולרבי יוסי מטמא משהגיע לצוק, דכתיב "עזאזל וכבס". ולר"ש מטמא משזרקו לצוק, דכתיב "והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו" וקסבר שדחيفתו וזריקתו היא שילוחו.

המשלח מטמא בגדים, אבל השולח את המשלח - המלוה לא מטמא.

פר ושעיר הנשרפים

פרו של כהן גדול (שהיה מתודה עליו), וכן השעיר שעלה עליו הגורל לד', שהיו מזים את דמם בקודש הקדשים ובקודש ועל המזבח הפנימי כפי שנתבאר לעיל (נ"ד – נ"ט) היו נשרפים מחוץ למחנה, כדכתיב "ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם לכפר בקודש יוציא אל מחוץ למחנה, ושרפו באש את עורותם ואת בשרם ואת פרשם, והשורף אותם יכבס בגדיו ורחץ את בשרו במים ואחרי כן יבוא אל המחנה". ולהלן יבואר סדר ודיני פר ושעיר הנשרפים.

בא לו אצל פר ושעיר הנשרפים לאחר מסירת השעיר לידי מי שלוקחו לעזאזל, קרען והוציא את אימוריהם, ונתנם במגיס (-קערה של כלי שרת, ובה היה מעלה אותם למזבח) כדי להקטירם אח"כ על גבי המזבח כדכתיב "ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה". ולא היה מקטירם עכשיו בבגדי לבן, אלא היה קורא קודם את הפרשה בבגדים הללו, ואח"כ טובל ולובש בגדי זהב לאילו ואיל העם, וטובל להוציא כף ומחתה, וטובל למוספין ולאימורי חטאת הללו ולתמיד של בין הערבים.

קלען במקלעות שארבעה בני אדם היו נושאים ב' מוטות זה לצד זה, והפר והשעיר מורכבים זה על כמין קליעה, והוציאים לבית השריפה חוץ לירושלים.

לא היה מנתחם כעולה שהוא מופשט מן העור כדכתיב "והפשיט ונתח", אלא היה משאיר את העור ע"ג הבשר כמו בפר כהן משיח, דכתיב ביה "וקרבו ופרשו והוציא" מלמד שמוציאו שלם, שכשם שפרשו בקרבו כך כרעיו בקרבו, ולומדים פר ושעיר הנשרפים מפר כהן משיח, דבשניהם נאמר עור ובשר ופרש. ואין שורפים אותם שלמים, דילפינן מעולה שצריך ניתוח, דבשניהם נאמר "ראשו וכרעיו".

מאימתי מטמאים בגדים של העוסקים בהם, דכתיב "והשורף אותם יכבס בגדיו", משיצאו מחוץ לחומת העזרה, דכתיב "יוציא אל מחוץ למחנה ושרפו" (וכיון שמקום שריפתם מחוץ לג' מחנות, בהכרח הכונה ששם מטמאים בגדים). ולר"ש משיצית האור ברובן.

ס"ח. מקום שריפתם הוא מחוץ לג' מחנות, כמו בפר העדה ופר כהן משיח (דכתיב בפר העדה "אל מחוץ למחנה", וכתיב "ושרף אותו כאשר שרף את הפר הראשון", וכתיב בדשן "מחוץ למחנה" שזה מיותר שהרי כבר כתיב ששפך הדשן הוא מחוץ למחנה). לר"ש שורפם (וכן את הפרה) חוץ לג' מחנות במזרחה של ירושלים דכתיב בפרה "אל נוכח פני אהל מועד", ולרבנן בצפונה של ירושלים דכל מעשי חטאת בצפון, ולרבי יוסי בבית הדשן, והא דכתיב "על שפך הדשן ישרף" הכונה שיהיה שם דשן, ולרבי אליעזר בן יעקב הכונה שיהא מקום השריפה משופך מדיון, וא"צ שיהיה שם דשן.

ס"ח: והשורף אותם יכבס בגדיו- השורף מטמא בגדים והיינו המסייע בשעת שריפה, והיינו כר"ש שאין מטמאים בגדים עד שיוצת האור ברובן, אבל המצית את האור והמסדר את המערכה אינו

מטמא בגדים, המסייע בשעה שנעשו אפר אינו מטמא בגדים, לראבר"ש המסייע אחר שנחרך הבשר אע"פ שעדיין לא נעשה אפר אינו מטמא בגדים דכתיב "הפר".

אמרו לו לכה"ג הגיע שעיר למדבר דקודם לכן אסור לו להמשיך בשום עבודה, דכתיב "ושלח את השעיר במדבר" ואח"כ "ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה". לת"ק היו יודעים זאת ע"י הנפת סודרים, שהיו עומדים בני אדם באופן שאחד יראה את סימנו של הסמוך לו, ומדבר היינו הצוק. ולרבי יהודה היו משערים זמן ג' מילים והיינו זמן שיגיע לבית חדודו ולא לצוק, דכיון שהגיע למדבר נעשית מצוותו ומתחיל לקרות הפרשה. ולרבי ישמעאל היו רואים שהלבין הלשון של זהורית.

בא לו כהן גדול

קריאת התורה במקדש ביום הכיפורים

לאחר שהגי השעיר לעזאזל למדבר, היה הכה"ג קורא ג' פרשיות בעזרת נשים, ובאותה שעה היו שורפים את הפר והשעיר מחוץ לג' מחנות, ולהלן יבואר סדר ודיני קריאת התורה.

הבאת הספר תורה- בא לו כה"ג לקרות, חזן הכנסת (-שמש הכנסת, ובית הכנסת היה סמוך לעזרה בהר הבית) נוטל ס"ת ונותנו לראש הכנסת (-מי שעל פיו נחתכים צורכי הכנסת, מי מפטיר מי פורס על שמע ומי עובר לפני התיבה), וראש הכנסת נותנו לסגן, והסגן נותנו לכה"ג, (ואף אם אין חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב, הכא הכל הוא כבודו של כה"ג להראות שיש הרבה שררות למטה ממנו).

קריאת התורה- הכה"ג קורא פרשות "אחרי מות", ו"אך בעשור" שבפרשת אמור, (דבאותו ענין מותר לדלג אף בתורה, וכדלהלן ס"ט:), ואומר יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן (כדי שלא להוציא לעז על ספר תורה שיחשבו שהוא חסר. ע.), ו"ובעשור לחודש" שבחומש הפקודים (-חומש במדבר שמתחיל במנין ישראל) קורא בעל פה (ואין גוללים מפני כבוד הציבור שיהיו מצפים ודוממים, ואין מביאים ס"ת אחר מפני פגמו של ראשון שיחשבו שהראשון חסר, וי"א משום ברכה שאינה צריכה שיצטרכו לחזור ולברך, ודווקא כאן שאדם אחד קורא חוששים לזה, אבל כשכמה קוראים יכולים להוציא אף ג' ס"ת כמו בר"ח טבת שחל להיות בשבת. שם).

הברכות על התורה- הכה"ג מברך על התורה שמונה ברכות, על התורה (-ברכה שלאחריה, אשר נתן לנו כדרך שמברכים בבית הכנסת), ועל העבודה (- רצה בעמך ישראל ותרצה העבודה בדברי ביתך וכו' שאותך לבדך ביראה נעבוד), ועל ההודאה (-מודים אנחנו לך, עד הטוב לך להודות), ועל מחילת העוון (מחול לעוונותינו ביום הכיפורים הזה וכו', עד מלך מוחל וסולח לעוונותינו וכו'), ומתפלל על בית המקדש וחותרם ברוך שבחר במקדש, ועל ישראל, ומתפלל על הכהנים וחותרם ברוך שבחר בזרעו של אהרן, וכן על ישראל, ועל שאר התפילה (-רינה תחינה ובקשה מלפניך על עמך ישראל שצריכים להושע, וחותרם ברוך שומע תפילה).

ואח"כ מביא כל אחד ספר תורה מביתו וקורא בו כדי להראות חזותו לרבים -להראות נויו של ספר תורה, ותפארת בעליה שטרח להתנאות במצוה, דכתיב "זה קלי ואנוה" התנאה לפניו במצוות, לולב נאה, ספר תורה נאה בקלף נאה בדיו נאה בבלבר אומן. והביאום לשם בערב יום הכיפורים.

הרואה כה"ג כשהוא קורא אינו רואה פר ושעיר הנשרפים וכן להיפך, ולא מפני שאינו רשאי, דאין

בזה משום אין מעבירים על מצות "ברב עם הדרת מלך" כיון שהוא עצמו אינו עסוק בה, אלא מפני שהיתה דרך רחוקה ביניהם, ומלאכת שניהם שוה כאחת.

באלו בגדים קורא - אם רצה לקרות בבגדי בוץ שעבד בהם קורא, ואף אי נימא דבגדי כהונה לא ניתנו ליהנות בהם, וקריאה הא לאו עבודה היא שהרי יכול לקרותה באיצטלית משלו, מ"מ י"ל שכיון שצורך עבודה היא מותר לקרותה בבגדי כהונה, ואם אינו קורא בבגדים שעבד בהם קורא באיצטלית (-כמין חלוק) לבנה משלו.

ס"ט. הנאה מבגדי כהונה - הגמ' מסתפקת אם מותר ליהנות מבגד כהונה שלא בשעת עבודה, ולמסקנה מותר ליהנות מהם, ומותר לאכול כשהוא לבוש בהם, אבל לישון אסור שמא יפיה, אלא פושטים ומקפלים ומניחים אותם תחת ראשיהם (עיין להלן) ולא איכפת לן אם יפיה כיון שפשטם, ומותר ללכת עמהם במקדש שלא בשעת עבודה, אבל אסור לצאת עמהם מחוץ למקדש מפני שזה דרך חול, ומה שמצינו ששמעון הצדיק יצא עמהם מחוץ לבית המקדש, לא היו בגדי כהונה אלא היו ראויים להיות בגדי כהונה, ואב"א עת לעשות לד' הפרו תורתך.

הנאה ממצעות כלאים ובגדי כהונה - איתא בתמיד שהכהנים היו פושטים בגדי כהונה ומניחים אותם תחת ראשיהם. לרב פפא היינו כנגד ראשיהם ולא תחת הראש ממש, ואע"פ שמותר ליהנות מבגדי כהונה, מ"מ למ"ד אבנטו של כה"ג שהוא של בוץ ואינו כלאים, אינו האבנט של כהן הדיוט אלא הוא כלאים, אסור משום הנאה מכלאים, שהרי אסור מדרבנן להציע תחתיו כלאים שמא תיכרך נימא על בשרו, ואפי' עשר מצעות זו על גב זו אסור, (אבל מדאורייתא אין האיסור אלא בלבישה והעלאה בדרך לבישה שיש בה הנאת חימום, דכתיב "לא יעלה עליך" אבל אתה מותר להציעו תחתיתך), אבל לרב אשי מניחם תחת ראשו דבגדי כהונה קשים הם ואינם מחממים לפיכך אין בהם משום כלאים.

הגמרא מדייקת מדברי רב פפא שמותר להניח תפילין מן הצד בזמן השינה, ואין חוששים שמא יפיה.

הגמ' מביאה את המעשה שהיה בכ"ה טבת הוא יום הר גריזים ואסור להספיד בו, מפני שבאותו היום רצו הכותים להחרוב את בית המקדש, ולבסוף החרבו ישראל את הר גריזים (שהלך שמעון הצדיק עם בגדי כהונה לאלכסנדרוס מוקדון, וכשראהו המלך השתחוה לו ואמר שדמות דיוקנו מנצחת לפניו במלחמות, ומסר בידי ישראל את הכותיים) ועשאוהו יו"ט.

ס"ט: אין ישיבה בעזרה דכתיב "לעמוד לשרת" וכתיב העומדים שם לפני ד', ולמלכי בית דוד מותר דכתיב "ויבוא המלך דוד וישב לפני ד'".

מקום קרה"ת ביוה"כ ובהקהל היה בעזרת נשים, וי"א שבהקהל היה בהר הבית.

"ויברך עזרא את ד' האלוקים הגדול" - לרב גדלו בשם המפורש, והוראת שעה היתה. ולרב גידל אמר "ברוך ד' אלוקי ישראל מן העולם ועד העולם". ולרב מתנא שהחזירו אנשי כנסת הגדולה אמירת הגבור והנורא שתיקן משה, וביטלו ירמיה משום שאינו אמת שאין רואים את גבורותיו, (ועקרו תקנת משה מפני שיודעים בקב"ה שהוא

אמיתי), ואמרו אנשי כנה"ג אדרבה זו היא גבורתו שכובש את יצרו וכו', והן נוראותיו שאלמלא מוראו היאך יכולה אומה אחת להתקיים בין האומות שהרי ביום החורבן נתאספו כל האומות להשמידם, ונשארו מהם.

הגמ' מביאה את מה שעשו אנשי כנסת הגדולה עם יצרא דע"ז שביטלוהו, דכיון שלא ניתן אלא כדי לקבל שכר כשמתגברים עליו, אין חפצים לא בו ולא בשכרו. ורצו לבטל יצר הרע דעריות ולא מצאו ביצה בת יומה בכל ארץ ישראל מפני שפסק החימום מן המעיים, ואפילוואותן שעיברה התרנגולת כבר לא מתבשלים במעיה, ולא ביקשו לבטלו למחצה שיהא שולט באדם ליזקק לאשתו ולא לאחרת, מפני שאין נותנים משמים חצי דבר, וביטלו כוחו של יצר הרע רק לקרובים.

דילוג בקריאת התורה או הנביאים - אין מדלגים בתורה מענין לענין אף בכדי שלא יפסוק המתורגמן מפני שדברי תורה הם אזהרות ועונשים ומצוות, וצריך שיכנסו בלב השומעים, וכשאדם עובר מענין לענין אינו נח להתבונן, ובנביא מדלגים בכדי שלא יפסוק המתורגמן דאין זה כבוד ציבור לשבת ולחכות, ובענין אחד מדלגים אף בתורה, ובנביא אף בשני עניינים, ואין מדלגים מנביא לנביא, ובנביא של תרי עשר מדלגים מנביא לנביא, ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחילתו – והיינו שאין לדלג לאחור.

טבילה שלישית והעבודות הנעשות בבגדי זהב

בכל יום היו מקריבים בבית המקדש תמיד של שחר ותמיד של בין הערבים, ולענין יוה"כ כתיב בפרשת אחרי מות שבתורת כהנים "בזאת יבוא אהרן אל הקודש, בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה, וכו', ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עיזים לחטאת ואיל אחד לעולה". ובפרשת פנחס שבחומש הפקודים כתיב "והקרבנם עולה לד' ריח ניחוח פר בן בקר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה וכו', שעיר עיזים אחד חטאת מלבד חטאת הכיפורים". הגמרא מבארת מתי היו מקריבים קרבנות אלו בסדר עבודת יוה"כ.

ע. הכה"ג היה מקדש ידיו ורגליו ואח"כ פושט את בגדי הלבן, (ואם הכה"ג קרא קריאת התורה בבגדי בוץ, נמצא שהיה פושטם לאחר קריאת התורה), ואח"כ היה יורד וטובל, עולה ומסתפג, ומביאים לו בגדי זהב והוא לובשם ומקדש ידיו ורגליו, ועושה את העבודות דלהלן.

זמן הקרבת אילו ואיל העם זו' כבשים ואימורי חטאת-

במתני' איתא שהיה טובל טבילה שלישית ולובש בגדי זהב ועושה את אילו ואיל העם, זו' כבשים תמימים בני שנה שאמורים בחומש הפקודים. ובתנא דבי שמואל תנא שלר"א אילו ואיל העם ואימורי חטאת היו קרבים בטבילה שלישית, ופר העולה זו' כבשים ושעיר הנעשה בחוץ היו קרבים עם תמיד של בין הערבים, דתחילה היה עושה את אלו המבוארים בתורת כהנים, ואח"כ את אלו המבוארים בחומש הפקודים שהוא אחרי תורת כהנים.

לר"ע (כמבואר בתוספתא) ז' כבשים היו קרבים עם תמיד של שחר וכן פר העולה, דכתיב במוספי כל הרגלים "מלבד עולת הבוקר אשר לעולת התמיד" אלמא מוספין נעשים עם עולת הבוקר, ויוה"כ נלמד מהרגלים, (ור"א לומד מזה שעל מה שזה מכפר זה מכפר והיינו דבר שיש בו ידיעה מסוימת), ואח"כ היה עושה את העבודה המיוחדת ליוה"כ, ובטבילה

שלישית שעיר הנעשה בחוץ דכתיב "שעיר עיזים אחד חטאת מלבד חטאת הכיפורים" מכאן שחטאת הפנימית קודמת לשעיר זה, ואח"כ מקריב את אילו ואיל העם, ואח"כ אימורי חטאת, ואח"כ הוצאת כף ומחתה בבגדי לבן כמו שכתוב בפרשה, ואח"כ בטבילה חמישית היה מקריב את התמיד של בין הערבים.

ע: **דעות נוספות בדעת ר"ע** - ר"י אמר בשם ר"ע שכבש אחד מז' הכבשים היה קרב עם תמיד של שחר, וו' כבשים עם תמיד של בין הערביים, וראבר"ש אומר משמו ו' עם תמיד של שחר וא' עם תמיד של בין הערביים. וטעמייהו דכתיב "מלבד עולת הבוקר תעשו את אלה" ומואידך כתיב "ויצא ועשה את עולתו", ולכן יש לחלקם לכאן ולכאן, ר"י סבר שמקריבים אחד עם עולת הבוקר ולא יותר שמא יחלש הכה"ג ולא יוכל לעשות את עבודת היום שהיא עיקר הכפרה, וראבר"ש סובר שכיון שהתחיל יעשה שש, שמא יפשע ולא יקריב אח"כ, דלגבי עבודת היום הוא זריז ומחליף כח.

כמה אילים היו מקריבים ביוה"כ - מתני' כרבי הסובר שהיו מקריבים ביוה"כ איל אחד, והאיל האמור בתורת כהנים הוא אותו איל האמור בחומש הפקודים, דכתיב "איל אחד". אבל לראבר"ש אין זה אותו איל, אלא היו מקריבים איל נוסף למוספים, ו"איל אחד" היינו שיביא מיוחד שבעדרו, (ולרבי לומדים דין זה מ"מבחר נדריכם", ולראבר"ש זה קאי בנדבה וצריך פסוק מיוחד שגם בקרבנות חובה צריך להביא מיוחד שבעדרו, ד"ל שדווקא נדבה צריכה להיות מובחרת כדי שתתקבל לרצון, וי"ל שדווקא חובה צריכה להיות מובחרת כדי שיצא ידי חובתו יפה).

טבילה רביעית והוצאת כף ומחתה בבגדי לבן-

ע"א. קידש ידיו ורגליו ופשט ירד וטבל עלה ונסתפג, הביאו לו בגדי לבן ולבש וקידש ידיו ורגליו, ונכנס להוציא את הכף ואת המחתה.

סדר המקרא - הגמ' מבארת שהפסוק של הוצאת הכף והמחתה "ובא אהרן אל אהל מועד" שנאמר אחרי עבודות פנים לא נאמר בתורה על הסדר (משא"כ שאר הפרשה), דאי על הסדר ליכא אלא ג' טבילות וו' קידושים, וגמירי שהיו ה' טבילות וי' קידושים, אלא היה מפסיק ביניהם בטבילה שלישית ולובש בגדי זהב ועושה את אילו ואיל העם. ולרבא ילפינן מדכתיב "ופשט את בגדי הבד אשר לבש" והיינו שלבשם פעם אחרת מלבד אותה פעם.

וההפסק היה באילו ואיל העם (ולא בשעיר הנעשה בחוץ) דכתיב "ויצא ועשה את עולתו ואת עולת העם" מיציאה ראשונה היה עושה את אילו ואיל העם.

שריפת הפר והשעיר היתה לפני הקטרת אימורי חטאת, אע"פ שבתורה הם כתובים קודם. שכמו ש"והמשלח" היינו מעיקרא, אף "והשורף" משמע מעיקרא. ואין לומר ששניהם משמע השתא, או משום ד"והמשלח" מעיקרא משמע, או מדכתיב "עמד חי" ילפינן שיהיה חי עד שעת כפרה, והיינו רק עד מתן דמים.

טבילה חמישית והעבודות הנעשות בבגדי זהב- קידש ידיו ורגליו ופשט וירד וטבל עלה ונסתפג, הביאו לו בגדי זהב ולבש וקידש ידיו ורגליו, נכנס להקטיר קטורת של בין הערבים ולהיטיב את הנרות.

סיום העבודות – קידש ידיו ורגליו ופשט, הביאו לו בגדי עצמו ולבש, ומלווים אותו עד ביתו, ויו"ט היה עושה לאוהביו בשעה שיצא בשלום בלי פגע. ומעשה שליוו כל העם את הכה"ג, וכשראו את שמעיה ואבטליון הלכו ללוותם, ואמר להם הכה"ג בלשון גנאי יבואו בני העמים לשלום מפני שהיו מצאצאי סנחריב, ענו לו שמעיה ואבטליון שהם עושים מעשי אהרן שהיה רודף שלום והוא אינו עושה, דכתיב "לא תונו איש את עמיתו" והיינו שאם היה בן גרים לא יאמר לו זכור מעשי אבותיך.

אם משלח השעיר היה פוגש את הכה"ג בשוק היה אומר לו אישי כה"ג עשינו שליחותך כדי לכבדו, ואם בביתו היה אומר מחיה חיים עשינו שליחותו. (החכמים בפומבדיתא כשהיו נפרדים היו אומרים מחיה חיים יתן לך חיים ארוכים וטובים ומתוקנים).

אתהלך לפני ד' בארצות החיים- מקום שווקים.

שנות חיים – אלו שנותיו של אדם המתהפכות עליו מרעה לטובה כגון עני שנעשה עשיר לעת זקנותו, שנראה לו כאילו עכשיו הוא מתחיל לחיות.

אליכם אישים אקרא – אלו תלמידי חכמים שדומים לנשים ענוותנים ותשושי כח, ועושים גבורה כאנשים. עוד לומדים מפסוק זה שהרוצה לנסך יין ע"ג המזבח, ימלא גרונו של ת"ח יין.

אם רואה אדם שתורה פוסקת מזרעו ישא בת ת"ח.

ע"א: בגדי כהן הדיוט כתונת מכנסים מצנפת ואבנט **מוסיף עליו כה"ג** חושן אפוד מעיל וציץ.

דיני בגדי כהונה והפרוכת והארון

הגמרא מבארת מכמה חוטים היו עשויים בגדי הכהונה והפרוכת, ועוד מדיני בגדי כהונה והארון ובדיו.

מספר החוטים בבגדי כהונה ובפרוכת-

דברים שנאמר בהם שש חוטים היה כפול שש והיינו שכל מין שבהם היו החוט שלו כפול שש, דכתיב ה' פסוקים ד' פעמים שש ובד הוא שש הרי חמשה, אחד לגופי' לומר שהם עשויים מפשתן (דכתיב "ואת מכנסי הַבַּד שש משזר" דבר העולה בד בבד, ואילו צמר מתפצל אבל פשתן רק אם דופקים עליו הוא מתפצל. וי"א מדכתיב ביחזקאל "פארי פשתים יהיו על ראשם" ובתורה כתוב "ואת פארי המגבעות שש, ולפני שבא יחזקאל זה היה הלכה למשה מסיני, כהא דכתיב ביחזקאל "כל בן נכר (-שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים והוא-) ערל לב, וערל בשר (-שמתו אחיו מחמת מילה), לא יבוא אל מקדשי"), אחד לומר שהחוט יהיה כפול שש, אחד לומר שהחוטים יהיו שזורים, אחד לומר שגם שאר בגדים שלא נאמר בהם שש יהיה חוטים כפול שש, ואחד לומר שזה לעיכובא.

מקום שנאמר בו משזר היה כפול שמונה והיינו הרימונים דילפינן משזר משזר מהפרוכת, (ולא לומדים מחושן ואפוד העשויים מכ"ח חוטים, דבחושן כתיב "תעשנו" לזה ולא לאחר, או משום דכתיב ברמונים "ועשית" שיהיו כל העשיות שוות, וכ"ח חוטים א"א לחלקם לשלשה חלקים שוים). וי"א שלומדים משזר משזר מהאבנט, כיון שהוא בגד ולא נאמר בו זהב.

ע"ב. המעיל היה מי"ב חוטים, דכתיב "כליל (-גדיל) תכלת" ואין גדיל פחות משנים, וילפינן תכלת

תכלת מהפרוכת היינו ששה ששה, ולא ילפינן ושוליו ורמוניו כדילפינן לעיל ששאר בגדים שלא נאמר בהם שש חוטיהם היו שזורים משהה חוטים.

הפרוכת היתה מכ"ד חוטים, מפני שהיתה מד' מינים תכלת ארגמן ותולעת שני ושש, וכל אחד היה כפול שש, הרי כאן כ"ד.

החושן והאפוד היו מכ"ח חוטים כ"ד חוטים כנ"ל, ובכל אחד נוסף עוד חוט של זהב הרי כאן כ"ח.

המקרע בגדי כהונה לוקה, דכתיב "לא יקרע", **והמזיח חושן מעל האפוד** לוקה, דכתיב "ולא יזח", **והמסיר בדי ארון** לוקה, דכתיב "לא יסורו". ואין לומר שהכונה שיעשם באופן שהדבר לא יקרה מעצמו, מדלא כתיב "שלא יקרע" "שלא יזח" "שלא יסורו". (בדי הארון היו זזים לכאן ולכאן, דכתיב "והובא את בדיו בטבעות", ואין נשמטים לצאת, דכתיב "בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו", והיה ראשם עבה ומכניס ראשם בדוחק).

עצי שיטים עומדים – שעומדים העליון למעלה והתחתון למטה כדרך גדילתם. דבר אחר שמעמידים את ציפויים ע"י מסמרות, לשון אחר שלא התליעו וממילא לא נפל ציפויים. דבר אחר שיעמדו לעד ולעולמי עולמים אף שנגנזו.

ע"ב: ואת בגדי השרד לשרת בקודש-

שאלמלא בגדי כהונה שעל ידם מקריבים קרבנות המכפרים על ישראל לא נשאר משונאיהם של ישראל שריד ופליט. וי"א שגורדים אותם כברייתם (- חלולים כדרך לבישתם) מכליהם, ולא כשאר יריעה שצריך שוב לחותכה למידת הלבוש ולתפור במחט, ומשרדים (- משיירים) מהם מקצת שאינו ארוג אלא הוא נארג בפני עצמו, ומחברם ע"י מעשה מחט, והיינו שבית יד שלהם נארגת בפני עצמה ונדבקת עם במחט ומגעת עד פיסת היד, אבל את הבגדי כהונה עצמם אין עושים אותם מעשה מחט אלא מעשה אורג.

הארון – ג' ארונות עשה בצלאל, אמצעי של עץ שגובהו ט' טפחים שחיפו אותו בזהב מלמעלה, פנימי של זהב גובהו ח', וחיצוני של זהב גובהו י' ומשהו. ולמ"ד שעביו של שולי הזהב טפח כמו בשולי העץ היה גובהו י"א ומשהו, והמשהו היה בשביל הזר.

ג' זרים היו בכלי הקודש, של מזבח של ארון ושל שלחן, של מזבח סימן לכתר כהונה זכה אהרן ונטלו, של שלחן סימן לכתר מלכות (שהשלחן הוא סימן עושר, שלחן מלכים) זכה דוד ונטלו, של ארון עדיין הוא מונח וכל הרוצה יבוא ויקח, ואינו פחות מהאחרים, דכתיב "בי מלכים ימלכו". כתיב "זר" וקרינן זיר, לומר שאם זכה ללמוד לשמה ולקיימה נעשית לו זיר, ואם לא זכה הרי היא זרה (-משתכחת) הימנו.

תלמיד חכם בני עירו מצווין לעשות לו מלאכתו. **הכרח היראה ללימוד התורה** – כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו אינו תלמיד חכם, ונקרא נתעב. אוי להם לשונאיהן של תלמידי חכמים שעוסקין בתורה, ואין בהן יראת שמים, ואמר רבי ינאי שהרי הם עושים שער לחצר למרות שאין להם חצר, שהתורה אינה אלא שער להכנס בה ליראת שמים, לכן צריך שהיראת שמים תיקדם לתורה. ורבא ביקש

מתלמידיו שלא יירשו פעמיים גיהנום להיות יגעים ועמלים בתורה בעוה"ז ולא יקיימוה וירשו גיהנום במוותם ואף בחייהם לא נהנו מעולמם. הלומד תורה, זכה נעשית לו סם חיים, לא זכה נעשית לו סם מיתה, זכה משמחתו, לא זכה צורפתו ביסורים ובגיהנום, זכה צורפתו לחיים לא זכה צורפתו למיתה. "יראת ד' טהורה עומדת לעד", זה הלומד תורה בטהרה, והיינו הנושא אשה וניצל מהרהור עבירה ואחר כך לומד תורה. "עדות ד' נאמנה" נאמנה היא להעיד בלומדיה מי קיים ומי לא קיים.

מעשה רוקם ומעשה חושב – שרוקמים במקום שחושבים שמתקן הצורה ע"י צבע ואח"כ רוקם במחט. וי"א רוקם מעשה מחט לפיכך פרצוף אחד, חושב מעשה אורג שהיו ליריעה ב' קירות ועל כן היו בה ב' פרצופות שאינם דומות זו לזו, פעמים שמצד אחד דמות ארי ומהצד השני דמות נשר.

דיני כהנים גדולים ושאלה באורים ותומים

ע"ג. נשאלים באורים ותומים כשהכה"ג לבוש בשמונה בגדים.

משוח מלחמה כהא דכתיב "ונגש הכהן ודיבר אל העם", אין בנו משמש תחתיו והיינו שאין בנו קודם לכל אדם, ואינו משמש לא בח' בגדים משום איבה דכה"ג אבל מדאורייתא הוא ראוי לכך, ולא בד' בגדים דמעלין בקודש, וי"א שמשמש בח' בגדים ונשאל בהם ע"י המלך אם לצאת למלחמה.

דברים שבין כה"ג לכהן הדיוט – כה"ג מביא פר הבא על כל המצוות אם חטא בהעלם דבר ועשה דבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת (ואילו הדיוט מביא כשבה או שעירה כשאר יחיד שבישראל), ופר יוה"כ, ועשירית האיפה שבכל יום, לא פורע ראשו לגדל שיער מחמת אבילות, ולא פורם אלא מלמטה בשיפולי בגדיו וההדיוט למעלה, ואינו מטמא לקרוביו (אבל הדיוט נטמא לקרובים האמורים בפרשה), ומוזהר על הבתולה בעשה, ומוזהר על האלמנה בלאו, ומחזיר את הרוצח במיתתו, ומקריב אונן ומ"מ אינו אוכל ואינו חולק כשהוא אונן, נוטל חלק בראש ומקריב חלק בראש, ומשמש בח' בגדים, ופטור על טומאת מקדש וקדשיו, וכל עבודות יוה"כ אינם כשרות אלא בו. וכל דינים אלו נוהגים אף במרובה בגדים (-כהנים גדולים ששימשו מיום שנגזז שמן המשחה), חוץ מפר הבא על כל המצוות. וכולם נוהגים במשוח שעבר (כגון אם אירע פסול ככה"ג ומינו אחר תחתיו, ולאחר זמן חזר הראשון לעבודתו ועבר זה ממשיחותו), חוץ מפר יוה"כ ועשירית האיפה שאין להקריב שתיים אלא אחת, וכולם אין נוהגות במשוח מלחמה, אלא שלא פורע ולא פורם ואינו מיטמא לקרוביו ומצווה על הבתולה ומוזהר על האלמנה, ומחלוקת רבי יהודה ורבנן אם מחזיר את הרוצח.

כיצד שואלים באורים ותומים – השואל פניו כלפי הנשאל -הכהן, והנשאל פניו כלפי שכינה - האורים ותומים והשם המפורש שבתוך החושן. השואל אומר ארדוף אחרי הגדוד הזה, והנשאל אומר כה אמר ד' עלה והצלח, ולרבי יהודה א"צ לומר כה אמר ד' אלא רק עלה והצלח.

ע"ג: אין שואלים בקול רם, ולא מהרהר בליבו, אלא כמ"ש לגבי חנה "וחנה היא מדברת על ליבה". אין שואלים שני דברים כאחד אלא לאחר שהשיבו לו על הראשון שואל על השני, ואם שאל על שנים אין

מחזירים תשובה אלא על הראשון, (ולדוד ענו על השני מפני ששאל שלא כסדר), ואם הוצרך הדבר לשנים -שאין שהות להמתין, עונים לו על שניהם, ואע"פ שגזירת נביא חוזרת כגון של יונה בן אמיני, גזירת אורים ותומים אינה חוזרת, ונקרא שמם אורים לפי שמאירים את דבריהם, ותומים לפי שמשלימים את דבריהם כדאמרינן אין גזירתן חוזרת, (ובפילגש בגבעה לא נענו בשני הפעמים הראשונים שינצחו, אלא רק בפעם השלישית).

לרבי יוחנן היו האותיות בולטות אבל לא זזות ממקומם, והכה"ג היה מצרפם, ולריש לקיש היו מצטרפות, והא דתניא שאין שואלים באו"ת אלא לכהן המדבר ברוח הקודש ושכינה שורה עליו, היינו מפני שזכותו היה מסייע שהאותיות היו בולטות או מצטרפות רק אם הוא היה כשר וראויה שכינה לשרות עליו. ואות צ' היתה כתובה שם כיון שהיה כתוב בהם אברהם יצחק ויעקב, וט' היתה כתובה כיון שהיה כתוב בהם שבטי ישורון.

אין שואלים אלא למלך, למשוח מלחמה, לאב"ד ולמי שהציבור צריך בו.

יום הכיפורים

מצות עינוי ביוה"כ

סדר המסכת - בהתחלה מבוארים דיני שבעת ימים קודם יוה"כ, ואח"כ סדר ליל יום הכפורים, ואח"כ סדר עבודת היום, ובפרק זה מבוארים דיני יוה"כ לענין איסור והתר. תוד"ה יום.

כתיב "אך בעשור לחודש השביעי הזה יום הכיפורים הוא מקרא קודש יהיה לכם ועיניתם את נפשותיכם", ולמדו חז"ל מן הפסוקים שעינוי היינו להמנע מאכילה שתיה רחיצה נעילת הסנדל ותשמיש המיטה, ופרטי דינים אלו ומקורם יבואר להלן.

יוה"כ אסור באכילה שתיה רחיצה סיכה נעילת הסנדל ותשמיש המיטה, ואין כרת אלא על אכילה ושתיה, (ושאר עינויים ילפינן מהא דכתיב ה' פעמים בתורה לשון עינוי, ושתיה בכלל אכילה. ע"ו.).

לר"א מלך וכלה מותרים לרחוץ פניהם, לפי שהמלך דרכו ושבחו להיות נאה דכתיב "מלך ביפויו תחזינה עינך", וכלה צריכה נוי עד שתתחבב על בעלה, ול' יום היא קרויה כלה, ויולדת מותרת בנעילת הסנדל מפני שהצינה קשה לה, וחכמים אוסרים.

שיעור אכילה לעונש כרת הוא ככותבת הגסה עם גרעינתה, ושיעור שתיה לעונש כרת הוא מלוא לוגמיו, וכל האוכלים מצטרפים לשיעור כותבת הגסה וכל המשקים מצטרפים לשיעור מלוא לוגמיו, אמנם אכילה ושתיה אין מצטרפים.

האוכל ושותה כשיעור ענוש כרת, והאוכל ושותה **פחות מכשיעור**, לריו"ח חצי שיעור (כלומר פחות מכשיעור) אסור מן התורה, דכיון דחזי לאיצטרופי איסורא קא אכיל, ולר"ל חצי שיעור מותר מן התורה, דלא חשיב אכילה, ואסור מדרבנן.

ע"ד. האם שבועה חלה על דבר האסור-
האומר שבועה שלא אוכל היום ואכל מאכלות אסורות, חייב קרבן שבועה ור"ש פוטר. הגמרא מבארת שמדובר שכלל דברים המותרים עם המאכלות אסורות דמיגו שהשבועה חלה על הדברים המותרים היא חלה גם על הדברים האסורים, (ור"ש לית ליה איסור כולל ולא אמרינן מיגו), דאל"כ לא חיילא

שבועה כיון שכבר מושבע ועומד מהר סיני, ור"ש פוטר לטעמי' שס"ל ששיעור כזית לא נאמר אלא לחיוב קרבן, אבל מלקות חייבים בכל שהוא. ולר"ל איירי שמפרש שאוסר גם חצי שיעור ואליבא דרבנן, או כר"ע שסתם שבועה היא על כל שהוא ואכל חצי שיעור, (דאיता בשבועות שהנשבע שלא יאכל ואכל כל שהוא, ר"ע מחייב וחכמים פוטרים, וא"כ לרבנן איירי במפרש ולר"ע אפילו בסתם), ואע"פ שאסור מדרבנן חלה השבועה, ומה שמצינו שאין נוהגת שבועה באינם ראוים לעדות כמלך דתנן לא מעיד ולא מעידין אותו, או כמשחק בקוביא -ערבון, דהוי גזלן מדרבנן ופסול לעדות, דלא הוי גזלן דאורייתא אלא שגזל מידו, כמו "ויגזול את החנית מיד המצרי", ואע"פ שפסולים מדרבנן, התם אחרי שנפסלו לעדות לא קרי ביה "אם לא יגיד" כיון שאינו בר הגדה, ובעינן מי שעדותו יכולה להועיל לבעל דין.

חלב כוי וחצי שיעור אסור ואין בו כרת, דאיתרבי מ"כל חלב", לר"ל קרא אסמכתא ואף כוי אינו מקרא דאין הפסוק מרבה ספק, דכלפי שמיא גליא. ולריו"ח י"ל דכוי בריה בפני עצמה ואינו ספק חיה ספק בהמה (תוד"ה כוי בריה), וע"כ אינו אסמכתא ושניהם מדאורייתא אסורים.

ע"ד: מה הכונה עינוי - העינוי שאסרה תורה הוא אכילה ושתיה. ואין הכונה שישב בחמה ובצינה ויצטער, דכתיב "תענו את נפשותיכם וכל מלאכה לא תעשו" מה מלאכה שב ואל תעשה אף עינוי שב ואל תעשה, ואין לומר שהכונה שאם יושב בחמה או בצינה יהיה אסור לו ללכת משם, דכמו שבמלאכה כל מלאכה אסורה, אף בעינוי האיסור הוא תמיד. ובברייתא אחרת לומדים שהכונה לעינוי מאכילה ושתיה, שכמו שמלאכה היא דבר שחייבים עליו במקום אחר בשבת, ה"ה עינוי, והיינו אכילה שחייבים עליה בפיגול ונותר, ומדכתיב "תענו" ו"ועיניתם" לומדים שהעינוי כוללת גם אכילת טבל (למרות שאין בו חיוב כרת אלא מיתה) ונבילה (למרות שאין בה חיוב מיתה) וחולין (למרות שאין לאו באכילתם) ותרומה (למרות שיש מצוה באכילתה) וקדשים (למרות שיש איסור להותיר מהם). ואם תאמר שכוונת התורה לעינוי כמו בעריות, י"ל שלומדים מדכתיב "והאבדתי את הנפש" שהכונה לעינוי שיש בו אבידת נפש בתוך הגוף. ולתנא דבי רבי ישמעאל לומדים מ"ויענך וירעיבך" שהכונה לעינוי של רעבון, ואין לומדים מ"אם תענה את בנותי" דקאי אתשמיש, דהתם זה עינוי של יחיד ומן ויוה"כ זה עינוי של כל ישראל, ואין לומדים מ"וירא את עניינו" והיינו פרישות דרך ארץ, דהתם זה עינוי בידי אדם, וכאן זה עינוי בידי שמים.

המאכילך מן למען ענותך - לפי שאין לו פת בסלו, וי"א לפי שמראה העין מועיל לשביעה מהאכילה, מכאן רמז לסומים שאוכלים ואינם שבעים, ומכאן לומדים שמי שיש לו סעודה יאכלנה ביום.

טוב מראה עיניים באשה יותר מגופו של מעשה.

ע"ה. היין מביא לזנות, וי"א שמביא לידי גזל.

דאגה בלב איש ישחנה - י"א יסיחנה מדעתו, וי"א שיסיחנה לאחרים שמא ישיאוהו עצה.

נחש עפר לחמו - י"א שבכל דבר טועם טעם עפר, וי"א שאין דעתו מיושבת עליו עד שיאכל גם עפר.

מידת הקב"ה שאע"פ שקילל דואג למי שקללו, נחש שבכל מקום יש לו מזונות, כנען אוכל משל אדונו, אשה הכל רצים אחריה, אדמה הכל ניזונים ממנה.

זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חינם - י"א דגים שאכלו חינם שהיה הקב"ה מזמין להם בכדיהם, אבל בעריות לא היו פרוצים, וי"א שדגה היינו עריות (לישנא מעליא) שהיו מותרות לבני נח. בוכה למשפחותיו- לכו"ע היינו על עריות שנאסרו להם.

ביאור כמה פסוקים ועניינים בירידת ואכילת המן והשליז

את הקישואים וכו'. - י"א שכל הטעמים טעמו במן חוץ מאלו ה' מינים, וי"א שבכל המינים טעמו טעמו וממשו, ובאלו רק טעמו ולא ממשו מפני שהם קשים למעוברות ומניקות.

כזרע גד - עגול כגד, וי"א דומה להגדה שמושכת לבו של אדם, וי"א שמגיד לישראל אי בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון, דכתיב "וימודו בעומר" שכולם מצאו עומר לגולגולת, וממילא היו בודקים מי מביניהם ליקט עוד עומר לגולגולת, ומגיד לישראל מה בחורים ובסדקים שאם היה ויכוח על עבד אם הוא גנוב או לא, או על אשה אם סרחה, היו רואים היכן ירד המן, אם בבית האדון הראשון או השני, ובאשה אם בבית בעלה או בית אביה.

לבן - כמרגלית, ולפי שמלבין עוונותיהם של ישראל שמתוך שהיו דואגים שמא לא ירד למחר היו משעבדים את ליבם למקום.

צדיקים ירד המן בפתח בתיהם, בינונים יצאו ולקטו, ורשעים במרחק.

לצדיקים לחם, לבינוניים עוגות, והרשעים טחנו בריחיים.

המן ירד עם תכשיטי נשים -בשמים להתקשט בהם, ועם ציקי קדרה -תבלין לתבשיל ערב ומבושם, ועם אבנים טובות ומרגליות ומהם הביאו הנשיאים נדבה.

והנשיאים הביאו את אבני השוהם- נשיאים ממש -עננים.

והיה טעמו כטעם לשד השמן - שהיו מוצאים בו כמה טעמים כמו שתינוק מוצא בשד כמה טעמים שהאם אוכלת. וי"מ שכמו שהשד מתהפך לכמה גוונים כך המן היה מתהפך לכמה טעמים.

בשר ששאלו שלא כהוגן שהרי היה להם מקנה רב ירד להם שלא כהוגן בערב שא"א להכינו עד זמן הסעודה, משא"כ לחם ששאלו כהוגן דא"א לחיות בלא לחם ירד בבוקר, ולימדה תורה דרך ארץ שיאכל בשר בלילה, ומ"מ יאכלה כעין יממא -לאור האבוקה.

ע"ה: בתחילה היו ישראל דומים לתרנגולים שמנוקרים באשפה עד שקבע להם משה זמן סעודה בבוקר ובערב.

בינוניים מתו מהשליז מיד, ורשעים היו מצטערים והולכים עד חודש ימים, ונתחייבו שונאיהם של ישראל שחיטה.

השלו היה טעון שחיטה, וירד שטוח על הארץ.

נצטווה משה על הושט והקנה, רוב אחד בעוף ורוב שניים בבהמה.

טעם המן לנערים לחם לזקנים שמן לתינוקות דבש.

צדיקים היו אוכלים את השליו בשלוה, ורשעים דומה להם לקוצים.

ד' מיני שליו היו.

המן היה עליו טל מלמעלה וטל מלמטה, כאילו הוא מונח בקופסה.

מחוספס- שנימוח על כף היד, וי"א שנבלע באברים, והא דכתיב "ויתד תהיה לך וכו' ", היינו מדברים שתגרי אומות העולם מכרו להם. וי"א שאף הם נבלעו באברים שהיה המן מפיגם, אלא שאחרי שסרחו והתלוננו "ונפשנו קצה בלחם הקלוקל" הטריחים הקב"ה ללכת ג' פרסאות להיפינות, והיו נפנים לאחוריהם כי ידעו שאין הענן חוזר ולא לשאר הצדדים שמא ילכו לשם העננים, ואותם שלפנים צריכים ללכת לסוף המחנה מאחור, וחששו ישראל שהמן יתפח במעיהם.

ע"ו. יהושע ירד לו מן כנגד כל ישראל כשעלה עם משה לתחומי הר סיני והמתין לו שם ארבעים יום.

לא ירד המן פעם בשנה אלא כל יום, כדי שיכוונו ליבם לאביהם שבשמים, משל למלך וכו', וי"א מפני שהיה נאכל חם, וי"א מפני משאוי הדרך.

המן גבוה ס' אמה, (ר"א המודעי, ולמד מהמבול שהיה ט"ו אמה מעל ההרים, וכתיב ב' ארובות ובמן כתיב דלתות ויש ד' ארובות בדלת וכו"ש שלא פחות, ומידה טובה מרובה), והיה מתגבר ועולה עד שהיו רואים אותו כל מלכי מזרח ומערב, ולפי זה כוס של דוד לעת"ל יהיה של רכ"א לוג.

שתיה בכלל אכילה דכתיב "ונתת הכסף בכל אשר תאווה נפשך וכו' וביין ובשיכר וכו' ואכלת". הגמרא שואלת אולי הכונה שיאכל אותם ע"י אניגרון, ושיכר שהוא דבר המשכר היינו דבילה קליעית, כדמצינו שהאוכל דבילה קליעית או שותה דבש וחלב ונכנס למקדש חייב משום "שיכר אל תשת", אלא לומדים שיכר שיכר מנזיר שהוא יין.

ע"ו: תירוש היינו יין, (ונקרא יין מפני שהוא מביא ניאוף, שזה גורם לפורענות, וזה מביא יללה לעולם ויין הוא לשון תאניה ויללה, ונקרא תירוש מפני שכל המתגרה בו נעשה רש. והא דכתיב "תירש" וקרינן תירוש לומר שאם זכה לשתות לפי מידה נעשה ראש שזה מפקח ליבו בחכמה, ואם לא זכה נעשה רש. זכה משמחו לא זכה מששמו), ומ"מ הנודר מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה -פירות חדשים תפוחים וענבים, ומותר ביין בן ארבעים, משום שבנדרים הולכים אחרי לשון בני אדם ואין דרך בני אדם לקרוא ליין תירוש.

מניעת סיכה ורחיצה נחשבים עינוי כדמצינו שאמר דניאל "לחם חמודות (-אפילו זה העשוי מחיטים נאות ונקיות) לא אכלתי, ובשר ויין לא בא אל פי, וסוך לא סכתי", וכתיב "ויאמר אלי אל תירא דניאל כי מן היום הראשון אשר נתת את ליבך להבין ולהתענות לפני אלוקין נשמעו דבריך ואני באתי בדבריך". ואין ללמוד רחיצה מ"ותבוא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו" ומים הם מבחוץ כמו שמן, דפסוק זה נדרש להיפך, לומר שסיכה כשתיה ביוה"כ ללמוד שמן ממים ולא מים משמן.

ע"ז. מעשה דדניאל וגבריאל - דניאל התענה ג' שבועים על ביטול בנין בית המקדש, והגיע אליו המלאך גבריאל ואמר לו שנכנס בזכותו לתוך הפרגוד, לאחר שבגלל שעבדו ע"ז יצא לאחורי הפרגוד, שיחזקאל נתנבא שרוח אלוקים

לקחה אותו לירושלים לפתח העזרה הצפוני, וראה שם כ"ה איש משתחוים לשמש, והיו פורעים עצמם ומתריזים כלפי ההיכל, ורצה הקב"ה להעניש את כולם, ואמר לגבריאל שיזרוק גחלים על ירושלים, וגבריאל אמר לכרוב שיביא לו את הגחלים, ומחמת זה נצטננו הגחלים בינתים, ובזכות זה נשאר מישראל שריד ופליט, ואמר גבריאל שהוא עשה את הציווי, והוציאווהו מתוך הפרגוד והכוהו שישים מכות בפולסא דנורא, בגלל שאם עשה למה לא עשה את השליחות כמו שנצטווה שיהא הוא נוטל הגחלים והוא אמר לכרוב לתתם לו, וגם בגלל שאין משיבים על הקלקלה, ושימש שר פרס דוביאל במקום גבריאל כ"א יום, ונתנו לו בשכרו כ"א מלכים ונמל מלוכה שמעלים משם מרגליות, וביקש לגבות מס מישראל ומת"ח וכתבו לו, ואמר גבריאל סגוריא על ישראל שיש להם זכות של נשות הת"ח שמנדדות שינה בעולם הזה וזכות לעוה"ב, ולא קיבלו, ואמר שאם היו כל חכמי האומות בכף מאזנים אחת ודניאל בשניה הרי הוא מכריע את כולם, ובזכות הסגוריא החזירוהו, ורצה לקחת האיגרת מדוביאל ובלעה, ולא היתה חתומה או שנמחקה החתימה בבליעה, ולכן יש שנותנים מס לפרס ויש שאינם נותנים, וביקש לבטל גזירת גלות יון ולא שמעו לו.

עוד אפשר ללמוד ש**מניעת רחיצה נחשב עינוי** ממה שאמר שלמה לאביתר הכהן "וכי התענית בכל אשר התענה אבי", ובדוד כתיב "כי אמרו העם רעב ועיף וצמא במדבר", רעב ללחם, צמא למים, ועיף מרחיצה דכתיב "מים קרים על נפש עיפה", ואין הכונה לשתיה דהא לא כתיב "בנפש עיפה". וכן הכונה בדוד לנעילת הסנדל, דכתיב "דוד הולך במעלה הזיתים עולה ובוכה וראש לו חפוי והוא הולך יחף", ויחף היינו בלא סנדל דכתיב "מנעי רגלך מיחף וגרונך מצמאה" והיינו מנע עצמך מן החטא כדי שרגליך לא יהיו יחפות, ומנע לשונך מדברים בטלים כדי שגרונך לא יהיה צמא. (והא דכתיב "ונעלך תחלוץ מעל רגליך" וכתיב "ויעש כן הלוך ערום ויחף" היינו ללכת במנועלים המטולאים, כמו שערום אינו לגמרי אלא בבגדים בלויים).

ע"ז: מניעת תשמיש נחשב עינוי דכתיב "אם תענה את בנותי" והיינו מניעת תשמיש. (ואם תקח נשים על בנותי הכונה שיקח נשים שיהיו צרות לבנותיו). והא דכתיב "וישכב אותה ויענה" היינו מביאות אחרות שלא בא עליה בעונתה בימים שעמדה אצלו. וי"מ שבא עליה שלא כדרכה, ורש"י מקשה על פירוש זה.

איסור רחיצה וסיכה-

אסור לרחוץ אף מקצת גופו, ואם היה מלוכלך מטיט וצואה רוחץ כדרכו ואינו חושש, וכן בסיכה אף אסור מקצת גופו, ואם היה חולה או שיש לו חטטים סך כדרכו ואינו חושש.

מדיחה אשה ידה אחת במים ונותנת פת לתינוק, משום שרוח רעה שורה על הידים שלא נטלם שחרית, ושם השד שיבתא. ושמאי נמנע מלהאכיל בידו אחת, וגזרו עליו להאכיל בשתי ידים.

מעבר בתוך מים-

ההולך להקביל פני אביו או רבו או מי שגדול הימנו עובר עד צווארו במים. הגמ' מסתפקת אם רב לתלמיד מותר או שאסור.

שומרי פירות עוברים עד צווארם במים ואינם חוששים.

רב יוסף התיר לעבור במים לבוא לדרשה ולא לחזור, ואב"י התיר אף לחזור כדי שלא ימנעו לבוא לשנה הבאה, וללישנא בתרא השיטות הפוכות.

מותר לעבור עד צווארו במים כדי לשאול דבר הלכה, ובלבד שלא יוציא ידו מתחת שפת חלוקו להגביה שולי חלוקו על זרועו, דאינו נראה כמלבוש אלא כנושאו על כתיפו, והיוצא בטלית מקופלת על כתפו בשבת חייב חטאת, ודווקא במים עומדים אבל בנחל אף בחול אין מותר אלא עד מתנים משום סכנה.

הנחל העתיד לצאת מבית קדשי הקדשים לא יוכלו לעוברו לא בהליכה ולא בשחיה ולא בספינה קטנה או גדולה, ואף מלאך המות אין לו רשות לעבור בתוכו. בתחילה הנחל יהא דומה לקרני חגבים, וכשיגיע לפתח ההיכל יהיה כחוט של שתי, וכשיגיע לפתח האולם יהיה כחוט של ערב, וכשיגיע לפתח העזרה יהיה כפי פך קטן, ומשם ואילך הוא מתגבר ועולה עד שמגיע לפתח בית דוד שאז הוא נעשה כנחל שוטף שבו טובלים זבים וזבות ונדות ויולדות.

ע"ת. י"א שבטבילת נדה צריך שיעור שתשב במים עד צווארה, ואין הלכה כך. טבילת נדה דאורייתא.

מותר לעבור עם מנעל במים בשבת ואין חוששים שיפול מרגלו ויבוא לטלטלו, סנדל- לרבינא מותר, ולרב אשי לכתחילה לא מפני שא"א לקושרו היטב כמו מנעל.

מגע דברים לחים או קרים בגוף ביוה"כ

רחיצה אסורה ביום הכפורים, וכן אסור להעביר דבר לח על גופו אם הוא טופח על מנת להטפוח, אבל בלאו הכי, או להעביר דבר יבש שהוא קר כדי להצטנן, מותר, אא"כ יש בזה משום גזירה, וכדלהלן.

אסור לישב ע"ג טיט לח ביוה"כ, אם הוא טופח ע"מ להטפוח מפני שלחלוח הטיט הוא עונג הקרוב לרחיצה.

מותר להצטנן בפירות ותינוק וכדו', וכוס כסף אסור אם היא מלאה לגמרי שמא ישפכו המים עליו, ורב אשי אוסר אף כשאינה מלאה לגמרי, מפני שהיא מחליקה מהיד, ובכוס חרס לכו"ע אסור אף בחסר, משום שהיא פולטת מים שבולע.

מותר לשרות מטפחת בערב יוה"כ ולעשותה כמו בגדים נגובים כדי שלא יבוא לידי איסור סחיטה ביוה"כ, ולקנח בה ביוה"כ פניו ידיו ורגליו, ובערב תשעה באב א"צ לעשותה כמו בגדים נגובים. ויש גורסים שבערב יוה"כ מקנח ידיו במטפחת, וביוה"כ מעבירה על עיניו כשהיא עדיין לחה.

דברים ששאלו את רבי אלעזר

זקן ויושב בישיבה של הסנהדרין, האם צריך ליטול רשות מבית הנשיא להתיר בכורות, שהרי אין חכם יחיד מתיר בכור מכח מום אא"כ נטל רשות מן הנשיא פעם אחת. הגמ' מביאה שלר' יוסי בן זימרא צריך, וי"א שהסתפק אם הלכה כרשב"ג, דלר"מ כהן לא יכול להורות על בכור, מפני שהוא חשוד להתיר את האסור ואף להטיל בו מום, מפני שהבכור בזמן הזה אין לו תקנה אא"כ יש בו מום, ועל הכהן לטפל בו משנתנוהו לו לשומרו ולזונו, ולרשב"ג על בכור של חבירו נאמן ועל של עצמו אינו נאמן, ופסק לו כרשב"ג.

ע"ת: האם מותר לצאת עם סנדל של שעם (-מין גומא) ביוה"כ, ופשטו שמותר ביוה"כ וכן בתענית ציבור שגזרו על הגשמים. רב יהודה יצא בסנדל של היטני ואב"י יצא בסנדל של הוצי (-כפות תמרים), ורבא יצא בשל דיבלי (-עשבים), ורבה בר רב הונא כך בגד על רגליו ויצא. והא דתנן הקיטע יוצא בקב שלו דברי רבי מאיר, ורבי יוסי אוסר, ותני עלה שלכו"ע אסור לצאת בו ביוה"כ, לאב"י שאני

התם שיש בו כתייתן (-חתיכות בגדים דקות) דאסור משום תענוג שזה נח לסמוך שוקו עליהם, ולרוב אינו אסור אלא מנעל אבל תענוג שאינו ממנעל שרי, וקב הקיטע מנעל הוא, והמחלוקת היא בסנדל שאין בו כתייתן אם גוזרים שמא יפול ויבוא להעבירו ד"א ברה"ר, ואם יש בו בית קיבול לכתייתן הרי הוא מקבל טומאה.

המשך דיני חמשת הענויים ביוה"כ

התינוקות מותרים בכל הענויים חוץ מנעילת הסנדל, ואף דכתיב "לא תאכלום" ודרשין לא תאכלום להזהיר גדולים שלא יאכלו קטנים דבר אסור, שאר הענויים (חוץ מנעילת הסנדל) הם רבתייהו דתינוק ולא גזרו בהו. (הרוצה לטעום טעם מיתה, ישן עם מנעליו. רביתיה דינוקא מים חמים להחיצה ושמון לסוך, וכשגדל מעט יאכל ביצה עם כותת, וכשגדל מעט ישבר כלים שהפקירו לו כדי למלא תאוותו).

משנתינו כרבי חנינא בן תרדיון בשם ר"א המלך והכלה מותרים ברחיצת פניהם, דכתיב "מלך ביפיו תחזינה עינך", וכלה היינו עד ל' יום וכדי שלא תתגנה על בעלה, (וכדמצינו שאין מונעים תכשיטים מכלה אבילה ל' יום), ויולדת מותרת לדבריו בנעילת הסנדל משום צינה, וחכמים אוסרים בכל אלו.

במקום סכנת עקרב מותר כל אדם בנעילת הסנדל.

ע"ט. רב אשי מסתפק בדין טומאה בעצם

שיעורה **כשעורה**, אם משערים עם קליפתה או לא, ואם משערים בלחה או ביבשה. ולרב פפא משערים ביבשה ובקליפתה, שרק אז נקרא שעורה.

שיעור ככותבת הגסה ושיעורים נוספים

אע"פ שכל איסורי אכילה שבתורה הם בכזית, איסור אכילה ביוה"כ שלא נאמר בלשון אכילה אלא בלשון "אשר לא תעונה" הוא בככותבת הגסה, שבאכילת שיעור זה מתיישבת דעתו של האדם וזה מבטל את העינוי. ופרטי שיעור ככותבת יבוארו להלן. עוד יבואר עד כמה מותר לאכול מחוץ לסוכה, ולאסור בל יראה, ולטומאת אוכלין, ולטומאת גוויה, ומה השיעור להתחייב על שתיה ביוה"כ, ומה המקור לכל שיעורי התורה.

האוכל ביוה"כ ככותבת הגסה כמוה וכגרעינתה חייב.

רב פפא מסתפק אם משערים בה ובגרעינתה יחד, או בלא גרעינתה, ולרב אשי משערים בה ובגרעינתה, דגסה משמע כמה שיותר.

לרב יהודה שיעור כותבת הגסה הוא יותר מכביצה

שאף שכל שיעורי אכילת איסור הם בכזית, היינו דווקא היכא דכתיב אכילה, אבל ביוה"כ כתיב "אשר לא תעונה", דקים להו לרבנן דבהכי מייטבת דעתיה. הגמ' מקשה מהא דתנן שנתנו לר"ג שתי כותבות ודלי של מים ואמר שיעלום לסוכה, ושנו שאף שמדינא אין חייבים לאוכלם בסוכה, (ורבי צדוק הביאו לו אוכל פחות מכביצה, ונטלו במפה ולא נטל ידיו, ואכל עם מפה משום אנינות הדעת) ואכלו חוץ לסוכה, ולא בירך אחריו, ומבואר ששיעור ב' כותבות הוא פחות מכביצה, שהרי כביצה חייבים לאכול בסוכה, וק"ו כותבת הגסה אחד אפי' עם הגרעין. והגמ' דוחה ששתי כותבות בלא הגרעין הוי פחות מכביצה, משא"כ כותבת הגסה אחד עם הגרעין הוא יותר מכביצה כיון שהגרעין גדול, יותר מחצי הכותבת עם הגרעין.

ע"ט: רבא מיישב שבאמת ב' כותבות הם יותר מכביצה, אבל מותר לאכול הרבה פירות מחוץ לסוכה. והגמרא שואלת מהא דתניא שתלמידי רבי אלעזר בן שמוע אכלו פירות אכילת עראי חוץ לסוכה, ומשמע שאכילת קבע אסור. והגמרא מתרצת שהכונה שאכלו הרבה פירות כדין אכילת עראי שמותרת חוץ לסוכה, ולל"ב אכלו פירות אכילת קבע ופת אכילת עראי מחוץ לסוכה. ואין להוכיח דין זה מהא דתניא שאם השלים אכילת י"ד סעודות שחייבים לאכול בסוכה לפי רבי אלעזר במיני תרגימא יצא, ומשמע שבפירות לא יצא, ומבואר שפירות מותר לאוכלם חוץ לסוכה. ד"ל שמיני תרגימא היינו פירות, או דאיירי במקום שלא מצויים פירות.

שיטת רב זביד ששיעור כותבת הגסה הוא פחות מכביצה, וראיה לדבריו משיטת ר"י שזימון - ברכת המזון הוא רק באכל כדי שביעה דכתיב "ואכלת ושבעת", והיינו בכביצה, (ולר"מ "ושבעת" היינו שתיה ואכילה בכזית), ומבואר שכביצה משביעה, וכ"ש שמיישבת דעת האוכלה, ועל כרחק ביוה"כ אסור לאכול אף ככותבת הגסה שאף שאינה משביעה מ"מ מיישבת דעת האוכלה, ורק כביצה משביעה.

שיעור איסור בל יראה - לב"ש שאור בכזית וחמץ בככותבת לאיסור בל יראה ובל ימצא, שאם

שיעורים שוה למה כתבה תורה איסור שאור, והרי אפשר ללומדו ק"ו מחמץ, שהרי שאור חימוצו קשה. ונימא ששיעורו כמו חמץ משום דדיו לבא מן הדין להיות כנדון, ואין לומר שיתחייבו על שאור בפחות מכזית, דסתם אכילה בכזית, ואין להחמיר בבל יראה יותר מבאכילה. ולב"ה שניהם בכזית.

פ. שיעורי אוכלין - כל שיעורי אוכלין בכזית חוץ מטומאת אוכלים ששיעורה בכביצה, דכתיב "מכל האוכל אשר יאכל" והיינו אוכל שאוכלים אותו בבת אחת, ושיעורו חכמים שאין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת. וי"מ ש"האוכל אשר יאכל" היינו ביצה שהיא אוכל היוצא מאוכל (אבל גדי מחוסר שחיטה כשיצא מתוך האוכל שנוצר בו, ולא אוכל מיקרי, ובן פקועה ששחיטתו אמו מטהרתו מחוסר קריעה והוצאת הדם, וביצת בר יוכני שהיא גדולה מאד לא, משום דתפשת מרובה לא תפשת), אבל קשה דילמא השיעור כביצת ציפור שהיא קטנה מביצת תרנגולת. ושיעור אכילה ביוה"כ שיעורו בככותבת, דכתיב "אשר לא תעונה" ולא כתיב אשר תאכל.

האוכל חלב בזמן הזה צריך שיכתוב כמה אכל ולא יכתוב בסתמא שהוא חייב קרבן, שמא יבוא ב"ד אחר שמא יבנה ביהמ"ק בימיו ויתחדש ב"ד ויתחדש הלכה שיאמרו שאינו חייב קרבן עד שיאכל כזית גדול ויביא חולין לעזרה. אבל אין לחוש שיחייבו קרבן על שיעור קטן יותר ולכן צריך לכתוב גם אם אכל פחות מכשיעור, דבזה אינו חייב קרבן כיון שמי שלא שב מידיעתו והיינו שגם אם היה יודע שזה חלב היה אוכלו אינו חייב קרבן, דכתיב "אשר לא תעשנה בשגגה ואשם" משמע שאילו ידע לא עשה אלא בשגגה עשה ואשם.

מקור השיעורים - התורה כתבה איזה עונש מקבלים על כל עבירה, אבל השיעורים שבהם נענשים לרבי יוחנן הם הלכה למשה מסיני, וי"א ששכחם ובית דינו של יעבץ (-עתניאל בן קנז) חזרו ויסדום, ואין לומר שתיקנום, דכתיב "אלה המצוות" שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה.

שיעור החיוב על שתיה ביוה"כ - לב"ש רביעית, לב"ה מלוא לוגמיו והיינו כדי שיסלק המשקה לצד אחד ויראה כמלוא לוגמיו ברווח, (ולא תני ליה גבי קולי ב"ש וחומרי ב"ה, משום שדין זה נאמר לענין עוג מלך הבשן - אדם ענק, ובזה ב"ש מחמירים לחייב כבר ברביעית), ולר"א כמלוא לוגמיו דחוק, ולרבי יהודה בן בתירא כדי גמיעה.

קורס ללמוד להנות ולזכור

11 שיעורים בהם נלמד בצורה מקצועית וייחודית, כיצד נזכור את הלימוד, ונעצים את איכות וחווית הלימוד בצורה משמעותית. בתחילת חורף פ"ז יפתחו בס"ד קבוצות חדשות לאברכים ובני ישיבות, בירושלים בישיבת מיר ובבית וגן גוה יעקב ופסגת זאב, אופקים, ואלעד. -למעלה מ500 בוגרים מרוצים. -15 כלים לחיבור חזק ללימוד. -דרכים לפיתוח הזכרון והריכוז. -מחיר סמלי, והחזר כספי למיישמים את הנלמד בשיעורים.

לפרטים 02-3131-465 / 055-400-7977

מבחני 'לדעת'

מבחן שבועי על דף היומי, עמוד היומי, משנה ברורה, הפץ חיים ואהבת חסד ניתן לעשות את המבחנים מיום שישי עד יום שלישי בשעה 5:00 בבוקר: - בטלפון 0737-289-669 - במייל 7692282@gmail.com - בנדירים פלוס קופת לדעת. הגרלות בכל שבוע על 500 ₪ במזומן, 51 זוכים בזכות קניה 100 ₪ ביפה גוף.

קורס אומנות הסיכום

12 שיעורים מקיפים בהם נלמד כיצד להפוך את הסיכום לאומנות. ההרשמה בנדירים פלוס קופת תמצית.

סיכומי 'תמצית'

ניתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החדשים על הדף היומי / משנה ברורה ומוסר (לפי סדר הדף היומי בהלכה).

- בנקודות ההפצה
- במייל 7692282@gmail.com
- בפקס 02-3132-641 קוד גליון 3133

בנוסף ניתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר, או סיכומים לפי סדר הלימוד של: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס.

קו עדכונים ושיעורים - 02-3131-465

סיכומי בגרות
תמצית

7692282@gmail.com

מבחן 115 נח

יומא פ"ד: עד פ"ז:

פ"ז: מי יעשה מלאכה בשבת במקום פיקוח נפש?
א' נכרי עדיף מישראל.
ב' ישראל עדיף מנכרי.
ג' מה שדציה יעשה.

פ"ה: תנינן שנמצא בעיר שיש בה נכרים וישראל, האם מחזירים לו אבידתו?
א' אם יש לפחות מצוה ישראל מחזירים.
ב' רק אם רובה ישראל מחזירים.
ג' אף ברובה ישראל אין מחזירים.

פ"ה: על מה יום הכיפורים לא מכפר?
א' אם אמר אחטא ויהי"כ מכפר.
ב' בעבירות שבין אדם לחבירו אם לא פייס את חבירו.
ג' שתי התשובות נכונות.

פ"ז: באלו עבירות לא מספק תשובה יהוה"כ וצריך גם יסורים?
א' כל לא תעשה.
ב' כריתות ומיתות ביי"ד.
ג' רק חילול השם.

פ"ז: על אלו עבירות לכ"ע צריך לחזור ולהתבודדות ביום כיפור אחר?
א' בעבירות שבין אדם לחבירו.
ב' בעבירות ששנה בהם.
ג' בחטא מפורסם.

פ"ז: מדוע כל המזכה את הרבים אין הטא בא על ידיו?
א' מפני שהוא מותביישי לחטאו.
ב' מפני גודל הזכות בזיכוי הרבים.
ג' כדי שלא יהיה הוא באתנום ותלמידיו בנן עדן.

פ"ז: מתי צריך להתבודדות בערב יהוה"כ?
א' לפני הסעודה.
ב' אחרי הסעודה לפני כניסת יום הכיפורים.
ג' אין קפידא מתי.

למען
מנחם שבת
7692282-0737-289-669

מבחן 114 בראשית

יומא פ"א: עד פ"ד.

פ"א: לגבי מה נאמר הדין של תוספת יהוה"כ?
א' לאיסור אכילה ומלאכה בבניסה וביציאה.
ב' לכתוב על אכילה ומלאכה בבניסה ולא ביציאה.
ג' רק לאיסור מלאכה ולא לאיסור אכילה, בבניסה וביציאה.

פ"א: מה החידוש שמותר לאכול מרקקת בשמים עם דבש של נכרים (רש"י)?
א' שאין בה משהם ביטול וגיטול נכרים.
ב' שלא חוששים שתערב בה דבר איסור.
ג' שתי התשובות נכונות.

פ"ב: מהו הגיל המוקדם ביותר שבו יש מ"ד שיש בו תענית שעות מדרבנן לקיבה?
א' בת ח' שנים.
ב' בת י' שנים.
ג' בת י" שנים.

פ"ב: מנא הניל המוקדם ביותר שבו יש איסור רציחה, ושמות להרוג את הרוחף אחר חביו להורג.
א' שנים מסבא.
ב' שנים מילפאת מנערה המאורסה.
ג' למסור נפש חייבים מסבא, ולהרוג את הרוחף מילפאת מנערה המאורסה.

פ"ג: אם החולה עצמו ורופא אחד אומרים שאינו צריך לאכול ביה"כ, מתי מאכלים אותו?
א' אפילו אם רופא אחד אומר שצריך, בדפיקוח נפש לא הולכים אחריו רוב דעות.
ב' דוקא כששנים אומרים שצריך, דספק נפשות לוקל.
ג' דוקא כששלשה אומרים שצריך, מפני שכנגד החולה עצמו צריך רוב דעות.

פ"ג: מי שאחזו בולמוס ויש שם הרבה טבל דאורייתא, האם מפרשים תרימה בשבת ואכל חולין או ישאל טבל?
א' מפרשים ואכל חולין.
ב' לא מפרשים ואכל טבל.

פ"ג: מאיזה טעם התנינו לעשות רפואה לחולי הפה (גמרא ורש"י)?
א' מפני שאיסור דפואה בשבת אינו אלא מדרבנן.
ב' מפני שיש בוה סכנה.
ג' לא התנינו אלא לאכול המעיל לגריאותו בדרך אכילה הגולה.

מבחנתים ב'עמוד היומי'

מבחן 113 שמחת תורה

יומא ע"ז: עד פ:

ע"ז: האם מותר לעביר בתוך מים ביום הכיפורים כדי לשמור פירות, או בחזור מחדרש?
א' לשמור פירות אסור, ולחזור מחדרשה מותר.
ב' לשמור פירות מותר, ולחזור מחדרשה אסור.
ג' לשמור פירות מותר, ולחזור מחדרשה מותר.

ע"ז: האם מותר לצנן עצמו ביה"כ כבוס של כסף שיש בה מים?
א' במלאה אסור ובאניה מלאה מותר.
ב' במלאה מותר ובאניה מלאה מותר.
ג' בכל גזונא מותר מפני שאינה פולטת מהמים.

ע"ז: עד מתי מותר לכלל לחוץ פניה ביה"כ לדעת המתיירים?
א' ז' ימים.
ב' י' יום.
ג' שנה ראשונה.

ע"ט: האם שיעור ככותבת הגסה לאכילה ביה"כ זה יותר מנביצה או פחות?
א' יותר מנביצה.
ב' פחות מנביצה.
ג' מחלוקת.

ע"ט: מהו השיעור שמתייבים בו ברכת המזון?
א' ל"מ כית ולרבי יהודה כביצה.
ב' ל"מ כית ולרבי יהודה ככותבת הגסה עם גרעין.
ג' ל"מ כית, ולרבי יהודה ככותבת הגסה ללא גרעין.

פ: מדוע מי שאכל דבר איסור שיש בו חיוב קרבן צריך לכתוב כמה אכל?
א' שמא יביא ביי"ד אחר יאמרו שחייב קרבן הוא רק בשיעור יותר גדול.
ב' שאם אכל פחות מכשיעור שמא יביא ביי"ד אחר יאמרו שגם על שיעור זה חייבים.

פ: האם שיעור אכילה ושתייה ביה"כ משתנה באיזה גזל?
א' באכילה כן ובשתייה לא.
ב' באכילה לא ובשתייה כן.
ג' בשניהם לא.

ניתן לשמוע שיעורים על פרה"ש
ש"ק ומועדים, משנ"ב, ספרי מוסר ועוד
בטלפון 03-6171132

מבחן 112 סוכות

יומא ע"ד: עד ע"ז.

ע"ז: הנשבע שלא יאכל היום מאכלות אסורות ואכל כות, האם חייב קרבן שבועה?
א' פטור, ואם כלל בשבועתו דברים המותרים מחלוקת.
ב' מחלוקת, ואם כלל בשבועתו דברים המותרים חייב לכ"ע.

ע"ז: מה הכונה במה שנאמר על המן "למען ענותיו"?
א' שלא ידעו מה יהיה מחר, שאינו ראה את המין שטומם אלא מן.
ב' שהרשעים ירד המן ורוח מבתיהם, והיו צריכים לטוננו בריחים.
ג' שלא טעמו בו טעם קישואים וכדומה, ושעל ידו ידעו האם העבד גנוב או לא.

ע"ה: מה ירד לישראל ביחד עם המן?
א' תבשיט נשים וחינו בשמים.
ב' אבנים טובות ומרגליות.
ג' שתי התשובות נכונות.

ע"ה: האם השלל היה צריך שחטטה?
א' צריך שחטטה רוב שני סימנים.
ב' צריך שחטטה רוב סימן אחד.
ג' אינו צריך שחטטה כיון שירד בדרך נס.

ע"ז: מי שהשתכר מדבילה קלינית או משתית דבש וחלב וננס למקדש, האם חייב מלקות?
א' חייב.
ב' פטור.
ג' רק השותה דבש וחלב חייב, אבל האוכל דבילה קלינית פטור.

ע"ז: הנזיר הנאזר מזהירות, כמה הוא נאסר?
א' בשתיים יין.
ב' בכל מוין מתיק.
ג' שתי התשובות נכונות.

ע"ז: כיצד מנאזרת הגמרא את הפסוק "מים קרים על נפש עפרה"?
א' על שתית מים.
ב' על החיטה ריחה.

ניתן לעשות את התבחנים
בטל: 0737-289-669
7692282@gmail.com
ובעמדות זריזים פלוס' (נדעת)

מבחן 111 האזינו שובה

יומא ע"ז: עד ע"ג:

ע: כמה אילים של ציבור היו מקריבים ביה"כ?
א' אחד.
ב' שנים.
ג' מחלוקת.

ע"א: איזה דבר מביאה הגמרא שהוא כמו נסיון הין על גבי המזבח?
א' תפילה.
ב' הממלא גרונה של תלמיד הכמים יין.
ג' הנזח בת תלמיד חכם.

ע"א: ממה חוטים היו עשויים המעיל והפרוכת והחושן והאפוד?
א' המעיל שש הפרוכת י"ב, והחושן והאפוד מ"ב.
ב' המעיל י"ב, הפרוכת כ"ד, והחושן והאפוד מ"ה.
ג' המעיל י"ב, הפרוכת כ"ד, והחושן והאפוד כ"ח.

ע"ב: האם בני האיון היו קבועים בו?
א' קבועים ולא זזים.
ב' זזים ואינם יוצאים.
ג' זזים ויוצאים.

ע"ב: למה השתל רבי ינאי (יומא ע"ב)?
א' ללמוד תורה ללא יראת שמים?
ב' למו שיעשה שער לחצר ואין לו חצר.
ג' למו שיש לו חצר ואין לו מפתחות להכנס אילת.

ע"ג: מי מקריב פר יום הכיפורים ועשירות האופה?
א' רק כהן משיח.
ב' כהן משיח או מורה בגדים.
ג' כהן משיח או מורה בגדים ומשוח שעבר ומשוח מלחמה.

ע"ג: מי יכול לשאול באורים ותומים?
א' רק מלך.
ב' מלך או סנהדרין.
ג' מלך או סנהדרין או לצורך ציבור.